

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет дошкільної і технологічної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Ковшар О.В.
«__» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 2023 р.

ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ БАТЬКІВ І ВИХОВАТЕЛІВ З
ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
НАВИЧОК ЕКОНОМНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ
РЕСУРСІВ І ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВПм-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Бокун Вероніки Едуардівни

Керівник кандидат педагогічних наук, доцент
Суятинова К.Є.

Оцінка:

Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ.....	6
1.1. Аналіз наукової, науково-методичної літератури з проблеми партнерської взаємодії працівників ЗДО з батьками на сучасному етапі... 6	
1.2. Педагогічні умови ефективного партнерської взаємодії вихователів ЗДО з батьками.....	13
Висновок до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ З ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ	23
2.1. Стан проблеми формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.....	23
2.2. Особливості партнерської взаємодії вихователів ЗДО з батьками щодо виховання навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.....	32
2.3. Практичні рекомендації вихователям та батькам з формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.....	38
Висновок до розділу 2.....	43
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50

ВСТУП

Актуальність. На сьогоднішній день, екологія світу стикається з серйозними проблемами, тому набуває важливості формування природодоцільної поведінки серед молодого покоління.

Згідно з Концепцією екологічної освіти України та Національної доктрини розвитку освіти у XXI столітті, необхідно активно сприяти розвитку екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи в дітей дошкільного та шкільного віку. [28]

Екологічна освіта дітей, включаючи розвиток емоційно-ціннісного та відповідального екологічного ставлення до природного оточення, є одним із завдань базового компонента дошкільної освіти. [3]

Проблематики екологічної компетентності займались вчені, а саме: В. Гузь, О. Максимова, З. Плохій, Н. Пустовіт, Л. Титаренко, що визначають вказану компетентність, як інтегрований результат виховної діяльності, що пов'язаний із набуттям дитиною цілої системи знань про живу та неживу природу, їх ціннісних орієнтацій у сфері екологічної діяльності, усвідомлення себе як частини природи, оволодіння дієвими вміннями її збереження. [33, 43]

Вчені, такі як Н. Лисенко та Т. Науменко, розробляли теоретичні та методологічні засади формування знань дітей дошкільного віку про об'єкти природи, підкреслюючи необхідність екологізації процесу ознайомлення дітей з природою та виховання у них ціннісного ставлення до природи. [25, 27]

Діти дошкільного віку проявляють високий інтерес та допитливість у різних сферах, зокрема, природа викликає у них особливий захоплення. Саме тому екологічна освіта на цьому етапі грає важливу роль у вивченні навколишнього світу, формуванні гуманного ставлення до всіх живих істот і розвитку свідомої поведінки в природному середовищі.

Для того, щоб у дітей розвивалася потреба у спілкуванні з природою, бажання дізнаватися якомога більше про неї та брати участь у природоохоронній діяльності разом з дорослими - вчитися берегти повітря, воду та ґрунт, ощадливо використовувати природні ресурси, - необхідна чітка та послідовна позиція дитячих навчальних закладів та батьків.

Зрозуміло, що екологічна освіта дітей є особливо ефективною, коли вона пов'язана з екологічною освітою вдома. Тому вихователі повинні заохочувати батьків створювати сприятливі умови для екологічно чистого середовища вдома.

Значну роль для забезпечення всебічного та повноцінного розвитку дитини відіграє цілеспрямована взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї, бо саме у сім'ї у дитини закладаються основи розвитку, відбувається первинна соціалізація, відбувається формування ставлення до природи.

Проблема вивчення взаємодії закладів дошкільної освіти з родинами розглядалось у вченнях таких дослідників: А. Богуш, Н. Виноградова, В. Іванова, Я. Ковальчук, М. Машовець. Дослідження Г. Глушакової та Т. Доронової. [5]

Нормативно – правові документи також утверджують провідну та важливу роль сім'ї під час виховання молодого покоління. Ідея взаємозв'язку сімейного та суспільного виховання розглядається у нормативно-правових документах: Закон України «Про дошкільну освіту» [17], Базовий компонент дошкільної освіти [3].

Закон України «Про дошкільну освіту» окреслює базовий принцип дошкільної освіти, а саме єдність закладу дошкільної освіти та виховних впливів сім'ї. [16]

У Закон України «Про дошкільну освіту» відбувається деталізація напрямів співпраці батьків із закладами дошкільної освіти, де зазначено, що батьки можуть приєднуватись до організації освітнього процесу в закладі освіти. [16]

БКДО зазначає, що залучення батьків до взаємодії з вихователями сприяє формуванню особистості дитини дошкільного віку. [3]

Поняття «взаємодія» розглядають як філософську категорію, котра відображає взаємну зумовленість та породження одним об'єктом іншого, процеси впливу об'єктів один на одного. Взаємодія є універсальною та об'єктивною формою розвитку, руху, визначає структурну організацію та існування будь-якої матеріальної системи». [19]

Мета дослідження – дослідити партнерську взаємодію між вихователями ЗДО та батьками з формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження

Об'єкт дослідження – процес формування у дітей старшого дошкільного віку навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.

Предмет дослідження – партнерська взаємодія працівників ЗДО з батьками з формування у дітей старшого дошкільного віку навичок економного використання природних ресурсів та їх збереження.

Відповідно до мети, об'єкта, предмета дослідження визначено **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз наукової, науково-методичної літератури з проблеми партнерської взаємодії працівників ЗДО з батьками на сучасному етапі.
2. Описати педагогічні умови ефективного партнерської взаємодії працівників ЗДО з батьками.
3. Проаналізувати особливості партнерської взаємодії працівників ЗДО з формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.
4. Надати практичні рекомендації працівникам ЗДО та батькам з формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження.

Апробація результатів: матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях проблемної групи "Психолого-педагогічний розвиток дітей передшкільного віку".

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Повний обсяг роботи становить 54 сторінки, з них сторінок основного тексту – 50.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ

1.1. Аналіз наукової, науково-методичної літератури з проблеми партнерської взаємодії працівників ЗДО з батьками на сучасному етапі

Ефективне взаємодія між педагогами та родинами вихованців є важливою передумовою для успішного розвитку особистості дітей та досягнення позитивних результатів у процесі навчання та виховання. Це досягається за допомогою систематичних заходів педагогічного колективу та підвищення інтересу батьків у вихованні та навчанні.

Основними рушійними силами розвитку дітей дошкільного віку є насамперед батьки та навчальні заклади. Спрямування дошкільної освіти якраз і є взаємозв'язком між цими двома соціальними інститутами.

Функції сім'ї та дошкільного закладу переплітаються на різних рівнях, і вони повинні об'єднувати зусилля та працювати разом, щоб забезпечити успішний розвиток дитини шляхом взаємної співпраці.

Співпраця між батьками та педагогами привертає все більше уваги громадськості і про неї все частіше говорять. Все більше батьків хочуть бути частиною життя, допомагати і координувати роботу освітніх установ.

Питання співпраці між батьками та освітянами є дуже складним через різноманітність батьківської спільноти, цінності, погляди та вимоги якої значно відрізняються. Це питання стосується як широкої громадськості, так і педагогів. [19]

У 2021 році був затверджений БКДО, який включає норми та положення, які визначають державні вимоги до рівня розвитку і виховання дітей дошкільного віку та умови їх досягнення. [3]

Виконання вимог БКДО є обов'язковим для всіх дошкільних закладів, незалежно від їхнього підпорядкування, типів і форм власності, а також інших характеристик.

Порядок досягнення результатів навчання, які визначені БКДО, формується на основі освітньої програми кожного конкретного закладу.

Сім'я відіграє ключову роль у формуванні особистості дитини, яка визначена нормативними актами, такими як Конституція України, Закон України "Про охорону дитинства", "Про освіту", Національна програма "Діти України", Концепція сімейного виховання в системі освіти "Щаслива родина", Базовий компонент дошкільної освіти та інші.[16, 17]

Сучасні вчені у галузі педагогіки та психології внесли вагомий внесок у проведення досліджень проблем педагогічно-батьківської взаємодії у розвитку особистості [22]:

- особливості виховного потенціалу сімейної педагогіки - С. Бабишина, М. Стельмахович, О. Кононко;
- підготовка до виконання батьківських і материнських ролей - В. Бойко, Г. Чередниченко;
- формування сучасної культури батьківського виховання - А. Марушкевич, В. Постовий;
- психологічні основи сімейного виховання В. Кравець;
- проблеми педагогічно-батьківської взаємодії в закладах освіти - В. Кравець, О. Урбанська.

Взаємодію батьків та освітніх установ Н. Басюк розглядалась, як процес активної та цілеспрямованої діяльності, що передуює узгодженню цілей, методів і форм навчально-виховного процесу, сімейного виховання. [5]

Згідно з дослідженнями Н. Лисенко, педагогічна взаємодія між батьками та освітніми закладами розглядається як спеціально організована система впливу, зв'язку, взаємовідносин, узгоджених дій і контактів, метою якої є активізація спільної діяльності педагогів і батьків у процесі виховання дітей та створення сприятливих умов для особистісного розвитку і зростання та організації активної життєдіяльності. [25]

Наприклад, сучасні зарубіжні дослідження, проведені вченою О. Паваною, показали, що існують виховні труднощі в напрямку взаємодії педагога і сім'ї залежно від кількості дітей у родині. Згідно з висновками Павани, старші діти мають більше загальних інвестицій (кількість книжок, читання їм батьками, участь у культурних заходах тощо), більше уваги з боку батьків і більше часу проводять разом. З появою другої та третьої дитини зацікавленість ще більше знижується. [25]

Дослідження Н. Кот, В. Оржеховської, Г. Ковганич показує, що виховання дітей у закладах освіти і вдома - це нерозривний процес, який має єдину мету, ґрунтується не лише на спільних зусиллях закладів освіти і сім'ї у вихованні дітей, а й на педагогічному співробітництві в цьому процесі та стверджує, що в системі батьківсько-педагогічних відносин забезпечується єдина взаємодія у взаємозалежних видах діяльності. [19]

Важливими напрямками діяльності ЗДО на 2023- 2024 н.р. є наступні: партнерство у співпраці з батьками чи опікунами, педагогічна взаємодія з дітьми.

Згідно аналізу БКДО нами виокремлено базову мету, що стоїть перед ЗДО відносно взаємодії вихователів з батьками дітей:

- активна участь батьків під час громадської діяльності у ЗДО;
- налаштування міцного контакту педагогів та батьків, як ресурсу, що дозволить надавати постійну допомогу під час розв'язання проблемних питань, які пов'язані з вихованням дітей.

Протягом останніх десятиліть роль батьків, зокрема їхня відповідальність за фізичний, психічний, соціокультурний та економічний розвиток дітей, стрімко розвивалися під впливом науково-технічного прогресу та урізноманітнювалися завдяки новим навичкам і здібностям родин.

Освітня повинні підтримувати освітню місію сім'ї в контексті навчання впродовж життя.

Аналізуючи останні дослідження В. Гребневої, яка узагальнює та визначає, що ЗДО може сприйматись як багатовимірний простір, що має на

меті формування цілісної освітньої макросистеми, до одиниці даного простору відносять усіх суб'єктів педагогічної взаємодії. [46]

Останніми роками було розроблено форми, які сприяють досягненню позитивного батьківства, задля розвитку компетентності батьків та їх розвитку. Деякі ЗДО розроблювали фрагментарні спроби, які стосувались впровадження батьківської освіти. Основна мета батьківської освіти - визнати важливість ролі батьків у підтримці зростання і розвитку своїх дітей та заохотити батьків розвивати або змінювати деякі з їхніх знань, поглядів, розуміння і практик у вихованні та навчанні дітей відповідно до рекомендацій сучасної педагогіки.

У цьому контексті Іонеску М., Негреану Е. у своєму дослідженні «Сімейна освіта» розглядають батьківську освіту під виглядом формальної та неформальної освіти, її метою являється підтримка сімей, розвиток знань, компетенцій і навичок батьків. Відповідно дослідженнями науковців, такі програми сприятимуть розвиткові необхідних компетенцій та знань батьків стосовно загального розвитку дитини. [18]

О. Коберник, аналізуючи сучасний стан взаємодії батьків і вихователів, робить висновок, що більшість батьків не є готовими до активної реалізації такої програми, це може відбуватись в наслідок недостатнього рівня освітніх навичок, освітньої культури та компетенцій самих батьків. [21]

Оскільки сприйняття домашньої освіти стає авторитарним у сфері діяльності освітніх закладів, виникає потреба у співпраці та взаємодії між педагогами та батьками.

На думку Н. Семенової, процес взаємодії є відображенням процесу впливу об'єктів, їх взаємозумовленість, процес породження одного об'єкта іншим. [44]

Характеристика терміну «взаємодія» визначає її характер як певний вид діяльність, що ґрунтується на існуванні причинно-наслідкового зв'язку. Поняття управління взаємодією між батьками та дошкільним навчальним закладом уточнено шляхом визначення різних аспектів взаємодії між батьками та дошкільним навчальним закладом. [30]

Підтримка батьків є невід'ємною частиною політики підтримки сім'ї і ґрунтується на тому, що зміна переконань, ставлень, поведінки призведе у подальшому до відповідних змін у поведінці дітей.

Компетентність батьків має ґрунтуватися на повазі до освітніх та сімейних моделей, які реально існують, без нав'язування власної моделі, яка вважається ідеальною. Необхідним є заохочення батьків до аналізу, розуміння даних моделей, а в деяких випадках вихователів варто пропонувати модифікації згідно від потреб дитини та родини. [44]

Управління взаємодією батьків та дошкільного навчального закладу характеризується організацією процесу, під час якого суб'єкти впливають один на одного.

Н. Басюк досить чітко визначає взаємодію сім'ї та навчального закладу, та характеризує її як спільну діяльність сім'ї та дошкільного навчального закладу з узгодженими цілями, формами і методами. [4]

Ціннісною основою цієї взаємодії є створення умов для самореалізації дитини, формування мотивації розвитку, соціальної адаптації, її особистісного розвитку, збереження психічного і фізичного здоров'я.

Діяльність керівника дошкільного закладу безперервно відбувається у колективі, під час прямої взаємодії з персоналом. Це можна реалізувати шляхом забезпечення балансу в поведінці всіх складових управління для досягнення раціональності та ефективності взаємодії між різними елементами - людьми, інформацією та технічними засобами.

Розглянемо посилюючі фактори інновацій в освіті з точки зору батьківсько-педагогічної взаємодії:[23]

- фактори навколишнього середовища: зміни взагалі – розробка змісту дошкільної освіти в суспільстві в процесі трансформації;
- нові педагогічні технології;
- суб'єкти змін – професійні, громадські, приватні, громадянські організації, які керують змінами;
- стратегії змін – законодавчі стратегії, співпраця, співробітництво, конкуренція.

Факторами впливу на інституційному рівні є:

- розробка стратегії;
- сприйняття суб'єктів змін - переважання негативного сприйняття щодо фінансових ресурсів, які виділяються на дошкільну освіту, та необхідності зміни освітніх програм;
- імплементація - практична реалізація визначених рішень та стратегій.

Фактори, що діють на рівні дошкільного навчального закладу:

- робочий клімат;
- діяльність педагогів як ризик впровадження інноваційних методів навчання, виховання, оцінювання.

Фактори, що діють на груповому рівні:

- сприятливе ставлення до змін чи опір змінам на рівні викладацького складу;
- мотивація та задоволеність роботою або незацікавленість;
- організаційна культура закладу освіти.

В освітньому середовищі інновації мають безумовний вплив на процес взаємодії батьків та педагогів, воно складається здебільшого з дітей та педагогів і характеризується взаємовідносинами, які можуть складатись.

Для досягнення стійких результатів будь-яка інновація потребує сприятливого середовища, в якому встановлені позитивні взаємини, такі як співпраця, довіра та взаємопідтримка між усіма учасниками освітнього процесу, які формують освітнє середовище

Тому партнерство між освітніми установами та батьками має важливе значення для подолання розриву між сім'єю та педагогічним колективом, особливо коли цей розрив великий, для зменшення дитячих конфліктів, сприяння розвитку особистості дошкільника та полегшення переходу між двома середовищами.

Чим більші відмінності між домашньою та громадською культурами і нормами дошкільної освіти, тим більше зусиль потрібно докласти батькам і педагогам, щоб краще пізнати один одного.

1.2 Педагогічні умови ефективного партнерської взаємодії працівників ЗДО з батьками

Сучасні педагоги та батьки відчують потребу у взаємодії щодо виховання дітей. Проте на практиці спостерігається обмежена або, рідше, не підтримуюча взаємодія між батьками та педагогами.

До причин обмеженої взаємодії можна віднести: [30]

- збереження парціальних відносин з родинами;
- відсутність новітніх підходів щодо побудови взаємодії;
- недостатність розуміння зв'язку між розвитком сім'ї та розвитком дитини;
- низький рівень спілкування під час роботи з батьками;
- відсутність або небажання отримання нових знань та навичок щодо організації спільної діяльності з батьками.

Причинами обмеженої взаємодії на рівні сім'ї є:

- небажання стороннього втручання;
- бачення закладу освіти як інституту обслуговування;
- відсутність досвіду відносно взаємодії з педагогами. [19]

Розв'язання описаних вище проблем можливе шляхом активного розвитку партнерської взаємодії між учасниками процесу. Встановлення відносин та взаємодії з батьками варто базувати на урахуванні конкретних обставин і умов виховання у кожній сім'ї. Важливо враховувати орієнтири, цінності, виховні стратегії батьків і підходи педагогів до членів сім'ї.

В наш час важливо досягти злагоджених поглядів між батьками та педагогами, сприяти гуманізації взаємодії та орієнтуватися на необхідність розвитку як професійного, так і особистісного зростання. Для цього можна скористатися наступними засобами:

- ознайомлення членів родини з існуючими ефективними

прийомами та методами формування у дітей різних форм активності;

- розкриття важливості ролі матері та батька під час виховання дітей різних статей;
- формування готовності розмовляти з дитиною на різні теми (народження, любов, сенс людського життя, довіру, правду);
- надання родинам допомоги під час виховання почуття впевненості у собі;
- переорієнтування батьків із дорослої на дитячу модель буття дитини в сім'ї. [19]

Праця з сім'єю включає врахування останніх тенденцій у взаємодії між батьками та дітьми, їхніх підходів, цінностей, особистісних характеристик батьків і дітей, а також впливу сімейного середовища на формування особистості дитини.

Зміст цієї роботи базується на вивченні сімейних традицій, спрямованості на індивідуальні та міжособистісні зміни, поліпшенні виховної ролі сім'ї та функції першої соціалізації дитини, а також включенні сім'ї у активне соціальне життя. [30]

Така взаємодія навчального закладу і сім'ї, як будь-яка система, виконує певні функції, які, згідно з дослідженням Т. Кравченко, включають:

- прогностична;
- комунікативна;
- організаційна;
- контрольна;
- корекційна;
- інформативна;
- виховна;
- контролююча; ознайомлення батьків із змістом та методикою навчально-виховного процесу, забезпечення психолого-педагогічної просвіти батьків, їх залучення до спільної діяльності з дітьми з метою розширення виховного середовища має корекційний та контролюючий характер.[18]

До основних принципів партнерської взаємодії відносять:

- добровільність;
- довготривалість;
- взаємну відповідальність. [18]

Добровільність ототожнюється, як імовірність вільного вибору форм та ступені залученості до взаємодії. Сама усвідомленість вибору з'являється тоді, коли батьки свідомо підходять до взаємодії.

Науковець Н. Семенова, зазначає найбільш часто представлені моделі взаємодії навчального закладу та сім'ї:[43]

- інформаційно-консультативна модель;
- різнорівнева модель.

Відомо, що особистість дитини формується під час процесу взаємодії з людьми, котрі її оточують.

Успіх даного процесу залежатиме від:

- соціальної ситуації розвитку;
- системи відносин з дорослими та однолітками.[43]

Вихователі виявляють зацікавленість у допомозі батькам щодо організації та змісту виховання дітей, а також у передачі знань та вмінь з виховного впливу, встановленні необхідних взаємовідносин між дошкільним закладом та батьками.

Питання впровадження ефективних методів та форм партнерської взаємодії з батьками являється вкрай актуальним питанням у концепції Базового компонента дошкільної освіти. Оскільки партнерська взаємодія з сім'єю, спільне створення позитивної емоційної атмосфери довкола дитини допомагає стабілізувати процес сімейних стосунків на користь дітей.

Однією з ключових цілей дошкільних закладів на сучасному етапі розвитку є впровадження практик партнерської взаємодії вихователів та батьків. Це передбачає створення умов для цілісного розвитку дитини, враховуючи її інтелектуальні, фізичні та творчі здібності протягом процесу виховання, навчання та соціалізації.

Взаємодія закладу дошкільної освіти з сім'ями вихованців може реалізуватись опираючись на такі напрямки: [43]

- надання необхідної інформаційно-просвітницької інформації та простору для сімей;
- підвищений інтерес з боку вихователів до умов та специфіки виховання дитини;
- сприяння інтегруванню родинного виховання в суспільне;
- сприяти активності батьків;
- досягнення єдності виховних впливів на дитину;
- формування позитивного ставлення до партнерської взаємодії.

[6]

Саме поняття «взаємодія» досить по-різному трактується у різних наукових джерелах. З точки зору філософії, то взаємодія являється відображенням процесів впливу об'єктів один на одного, їх взаємна обумовленість та породження одним об'єктом іншого.

Взаємодія є об'єктивною і універсальною формою розвитку, руху, що визначає структурну організацію та існування будь-якої матеріальної системи. [7]

З психологічної точки зору, взаємодія - це взаємозалежний обмін діями та організація взаємних дій між людьми з метою реалізації спільної діяльності. Під час цього процесу відбувається взаємоконтроль, взаємне регулювання та взаємовплив. У контексті педагогіки термін "взаємодія" визначає систему дій, де якісні характеристики формують зміст цієї системи. Це описує сукупність закономірних зв'язків між елементами, що складають внутрішню форму або структуру системи, де дії кожного учасника процесу впливають на дії інших для досягнення спільної мети, відображаючи їхні спільні ціннісні орієнтири.[45]

Взаємодія між дошкільним закладом освіти (ЗДО) та сім'єю є спільним процесом діяльності, в якому встановлюються форми, методи та цілі сімейного та дошкільного виховання. Ця взаємодія базується на створенні необхідних умов для успішного особистісного розвитку та самореалізації

дитини, а також на формуванні мотивації до навчання і збереження фізичного та психічного здоров'я.

Гармонійне формування особистості дитини базується на застосуванні педагогічних умов, при цьому управління якістю дошкільної освіти досягається через взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Визначимо, що головною педагогічною умовою управління якістю є взаємодія усіх учасників освітнього процесу.

До головних аспектів взаємодії можна віднести: [47]

- оновлений зміст дошкільної освіти;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- оновлення методичних рекомендацій відносно організації освітнього процесу;
- приєднання до світової професійної спільноти у сфері дошкільної освіти.

Аспектами аналізу взаємодії освітнього закладу з батьками відокремлюють згідно наступних напрямів роботи керівника освітнього закладу:[38]

- *нормативно-правове забезпечення;*
- організаційна структура закладу освіти;
- статут закладу дошкільної освіти;
- інтереси родин, вихователів, педагогічних працівників;
- ресурси;
- культура родини та культура закладу освіти.

Перша умова регулює взаємовідносини між закладом освіти та батьками, друга ж умова полягає в залученні батьків до комунікації та якісного управління поведінкою їх дітей.

Комунікація включає в себе батьківську ініціативу, активну участь, довіру між вихователями, керівництвом дитячого закладу та сім'ями, а також стосунки між батьками та їхніми дітьми.

Зусилля із залучення батьків, незалежно від того, чи відбуваються вони вдома, в дошкільному закладі чи в громаді, повинні мати чітку спрямованість

на навчання, розвиток і благополуччя дітей дошкільного віку. Вони також потребують лідерства з боку освітніх установ і належних освітніх ресурсів.

Стратегії залучення мають більше шансів на успіх там, де педагоги мають можливість і знання для ефективного спілкування з батьками, де є спеціальний персонал для роботи з батьками і де є сильна підтримка з боку дирекції закладу освіти.

Для того, щоб батьки могли ефективно залучатися до розвитку своїх дітей дошкільного віку, адміністрація та педагогічний персонал повинні забезпечити довірливі стосунки між педагогами та батьками. Побудова довіри може бути складним завданням і вимагати додаткових зусиль, креативності та комунікативних навичок з боку педагогів та організацій. Особливо це стосується батьків традиційно «важкодоступних» груп, у тому числі тих, що належать до різних культур.[38]

Стосунки між батьками та дітьми є одними з найвпливовіших стосунків у житті людини. Більшість батьків інвестують у своїх дітей, надаючи їм такі ресурси, як час, любов, фінанси, освіту та здоров'я. Ці інвестиції та подальша взаємозалежність сприяють встановленню важливих міжособистісних зв'язків між батьками та дітьми, соціалізації дітей у дорослому житті та формуванню їхніх комунікативних навичок.

Якісна взаємодія між батьками та вихователями сприяє встановленню добрих стосунків та обміну цінною інформацією, що, в свою чергу, впливає на батьківську прихильність та сприяє розвитку дитини.

Встановлення партнерських відносин між батьками та вихователями може сприяти успішному навчанню дітей і навіть зменшити ймовірність виникнення проблемної поведінки. Визначення шляхів для створення позитивних взаємин шляхом підтримки якісної взаємодії між батьками та вихователями в ранньому дитинстві є корисним завданням.[5]

Однак, на жаль, такий взаємодія не завжди можлива в контексті природних обставин, таких як ранкові візити до дитячої кімнати або взаємодія між дорослими.

Узагальнено кажучи, постійна та якісна взаємодія між батьками та освітніми установами є важливою. Діти народжуються з природженим прагненням вчитися, і батьки повинні бути активно залучені та надавати підтримку протягом усього процесу, починаючи від народження і протягом дитинства та юності.

Для того, щоб батьки розуміли та цінували свою постійну роль, заклади дошкільної освіти та суспільство в цілому повинні виробити взаєморозуміння щодо активного залучення всіх зацікавлених сторін до освітнього процесу та розробити стратегії прогресу для побудови та підтримки високоякісних робочих відносин.[36]

За умови такого взаєморозуміння та прихильності, благополуччя дітей дошкільного віку поліпшиться, що дозволить їм вести повноцінне життя. Вони будуть мати можливість повністю реалізувати свої таланти та прагнення, а набуті навички та компетенції знайдуть застосування протягом усього їхнього життя.

Для того, щоб отримати вигоду від залучення батьків, дуже важливо, щоб дошкільні навчальні заклади керувалися найкращою можливою мотивацією та цілями. Відображення найкращих мотивацій для управління якісною домашньою освітою в політиці, практиці та програмах є більш складним завданням і вимагає ресурсів та відданості від усіх зацікавлених сторін.

У межах партнерства сім'ї та закладу дошкільної освіти визначено педагогічні умови управління якістю взаємодії, які полягають у наступному:
[33]

— встановлення параметрів, які слугують орієнтирами для планування партнерської діяльності в закладах дошкільної освіти. Ці параметри базуються на таких елементах: комунікація, інтеграція навчання і розвитку дітей вдома і в закладі освіти, формування спільноти та ідентичності, визнання родинних ролей, дорадче прийняття рішень, співпраця поза межами дошкільного навчального закладу.

— робота дошкільних навчальних закладів також охоплює соціальний, емоційний, моральний і духовний розвиток молодих людей. Тому освітяни відіграють важливу роль у підтримці особистісного розвитку та культурного оновлення дітей дошкільного віку.

Навчальні заклади можуть відігравати ключову роль у сприянні соціальній єдності та розвитку потенціалу. Розпізнаючи важливість родини, керівники дошкільних закладів повинні підкреслювати, що як основні вихователі дітей, батьки та сім'ї впливають на уявлення дітей та їхні досягнення в дошкільних установах. Батьки можуть підтримувати позитивний підхід до відвідування дитячого садка, визначати цілі, напрямки та етику закладу, та очікувати, що вихователі та керівники створять безпечне та турботливе середовище для їхніх дітей. [19]

Водночас, управління взаємодією з боку педагогів у дошкільних закладах має забезпечити розуміння сім'ями цілей, навчальної програми та соціальних завдань освіти, а заклад - розуміння пріоритетів сімей, батьків і громади та чутливість до їхніх почуттів.

Батьки можуть відігравати важливу роль у процесі прийняття рішень щодо освіти своїх дітей, а спільне почуття відповідальності між батьками, членами громади, педагогами та керівництвом дошкільного закладу гарантує, що до їхніх цінностей та інтересів прислухаються і повністю поважають. [30]

Ці можливості можна використати, створивши і забезпечивши середовище, в якому поважають цінності та інтереси батьків і де вони можуть брати участь у прийнятті рішень в освітніх установах.

Співпраця поза межами навчального закладу також є важливим елементом і зосереджується на визначенні, пошуку та інтеграції ресурсів громади.

Таким чином, взаємодія між домашньою та дошкільною освітою розглядається як відкрита освітня система, орієнтована на модернізацію та урізноманітнення співпраці всіх суб'єктів освітнього процесу.

Управління взаємодією сім'ї та дошкільного навчального закладу - це неподільний процес, що має єдину мету: він спрямований не лише на

об'єднання зусиль освітніх закладів і сім'ї у вихованні дітей, а й на педагогічну взаємодію в цьому процесі.

Його реалізація передбачає цілеспрямовану співпрацю у взаємозалежних видах діяльності в системі батьківсько-педагогічних взаємин, педагогічну просвіту батьків і взаєморозуміння їхньої ролі в розвитку та становленні особистості дитини.

Висновки до розділу I

Управління батьківською взаємодією в дошкільних навчальних закладах з метою догляду та розвитку дітей дошкільного віку має довгострокові економічні, соціальні та емоційні переваги.

Важливою умовою ефективної освітньої діяльності в дошкільних навчальних закладах є взаємодія батьків і педагогів у закладі, а це означає, що батьки повинні мати відповідний рівень педагогічної культури, педагоги - бути готовими до організації спільної освітньої діяльності з сім'ями вихованців, а керівник закладу - бути готовим до управління взаємодією всіх учасників освітнього процесу.

Проаналізовано науково-методичну літературу, уточнено сутність поняття управління взаємодією з батьками в закладах дошкільної освіти на основі нормативно-правової бази дошкільної освіти та визначено психолого-педагогічні умови побудови процесу взаємодії закладу освіти з родиною.

До аспектів, які розглядаються у цій роботі, відносимо ініціативу батьків та батьківського комітету, активну участь під час занять, встановлення довірчих стосунків між педагогічними працівниками та керівництвом навчального закладу з одного боку та родиною з іншого, а також взаємодію між батьками і дітьми. Це сприяє належному управлінню керівником дошкільного навчального закладу через взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Визначення потреб для розвитку організації та її працівників є процесом, що стосується переважно організації. Це включає в себе аналіз стратегічних та операційних цілей, які утворюють основу управлінської взаємодії.

Визначимо параметри методичних вказівок з планування партнерської діяльності в дошкільній освіті - формування можливостей, елементи комунікації, інтеграція навчання і розвитку дітей вдома та в освітніх закладах, формування спільноти та ідентичності, визнання родинних ролей,

консультативне прийняття рішень, дошкільна освіта визначається як зовнішня співпраця

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТА ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ

2.1 Стан проблеми формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження

Взаємодія суспільства і природи є складним процесом, оскільки обидва елементи утворюють систему "суспільство-природа" і взаємодіють між собою. Ця взаємодія почалася з появою людства, зокрема виду *homo sapiens*, і відзначається практичним ставленням людини до природи. Сучасний етап розвитку людства та вплив соціально-політичних чинників призвели до формулювання законів природокористування.

Протягом тривалого часу охорону природи асоціювали лише з розширенням натуралістичних знань. Але на сучасному етапі головною метою є формування не лише екологічних знань і переконань, а й практичних навичок з охорони природи, що базуються на конкретних знаннях про біосферу. Це призвело до зростання уваги суспільства до проблем екологічного виховання та освіти. [30]

З урахуванням сучасного стану природного середовища вчені і практики вказують на необхідність екологічного виховання вже з раннього дитинства та дошкільного віку. Вміння бачити і розуміти природу насправді, розвиває глибокий інтерес та повагу до неї у дітей. Це також сприяє розширенню їхніх знань і розвитку бажання брати участь у збереженні природи.

Турбота дітей про природні ресурси є найефективнішим методом формування гуманних почуттів в підростаючому поколінні. У дошкільників виникають цінності стосовно оточуючої дійсності, включаючи відповідальне ставлення до природи.

Цей процес також сприяє формуванню екологічної свідомості у дітей, яка включає наукові, естетичні та правові погляди на екологічні зв'язки між суспільством і природою та оптимізацію цієї взаємодії [24].

Вчені Трембак К., Шевцова О. під екологічним вихованням розуміють певний процес формування свідомого сприйняття навколишнього середовища з необхідністю дбайливого ставлення до природних ресурсів, вірного розуміння наявної проблеми взаємодії між суспільством та природою. [45]

На думку Трембак К., зміст такого виховання включає у себе кілька послідовних стадій, результатом яких повинна стати особистість зі сформованою екологічною культурою.

Екологічна культура розглядається Н. Лисенко як культура всіх видів діяльності людини, більшою чи меншою мірою пов'язаних із пізнанням, засвоєнням і перетворенням природи, й охоплює матеріальне виробництво і духовне життя суспільства. [24]

Основними стадіями формування екологічної культури дітей в закладі дошкільної освіти є засвоєння дошкільниками знань про екологію, перетворення цих знань в елементи переконань як основне ядро свідомості.

Під час екологічного виховання, важливо формувати в дітей навички природоохоронної діяльності, відповідальне ставлення до природи. [22]

У процесі екологічного виховання дітей дошкільного віку знайомлять з різноманітним природним середовищем та взаємозв'язками між предметами і явищами природи. Відповідно до думки Н. Лисенка, основою екологічного виховання повинна бути внутрішня потреба людини в дотриманні законів природи, а також розуміння та усвідомлення вимог і обмежень, що визначаються цими законами у всіх сферах її життя та діяльності.

Сучасні педагоги та психологи приділяють все більше уваги проблемам екологічного виховання дітей дошкільного віку. Зокрема, згідно з даними екологічної психопедагогіки, одним з ключових чинників усвідомленого ставлення дітей до живих та неживих об'єктів природи є когнітивний

компонент, що визначає готовність та прагнення дошкільника отримувати, здійснювати пошук та аналізувати інформацію про природні об'єкти.

Емоційне ставлення дітей дошкільного віку до навколишнього середовища і виражені почуття, що свідчать про їхнє зацікавлення природою, мають важливе значення для екологічного виховання.

Як слушно зауважує Н. Пустовіт, успішна реалізація завдань екологічного виховання буде досягнута лише в тому випадку, коли взірцем ставлення до природи є відповідна діяльність дорослого, який залучає дитину до природоохоронної діяльності. [41]

З огляду на сутність екологічного виховання дошкільників, слід також звернути увагу на специфіці цього процесу, а саме (рис. 2.1):

Рисунок 2.1 Поетапність формування екологічних уявлень

До того ж, на наш погляд, значну роль у процесі екологічного виховання дошкільників відіграє психологічний компонент, який передбачає: [38]

- формування екологічної свідомості;

- розвиток природовідповідних потреб, інтересів і установок особистості;
- вироблення морально-естетичних почуттів і звичок;
- виховання початкових форм вольової поведінки;
- створення значущих стратегій екологічної діяльності. [19]

Отже, можна стверджувати, що основною метою екологічного виховання є розвивати навички самостійного виявлення та усвідомлення знань про закони природи, розуміння важливості взаємодії живої природи з навколишнім середовищем і формування навичок управління власним психоемоційним станом.

Аналіз наукової та методичної літератури щодо проблем екологічного виховання свідчить, що вчені розглядають природу як ефективний інструмент розвитку молодого покоління. Проте, лише в останні роки (з кінця ХХ – початку ХХІ століття) відзначається особлива увага до екологізації освіти та формування основ екологічної культури, що охоплює природодоцільну поведінку, особливо у процесі ознайомлення дошкільників із природою.

Враховуючи досвід вчених та опираючись на психологічні особливості дошкільників ми приходимо до висновку, що взаємодія між закладом освіти та батьками є складною категорією.

Під структурою екологічної компетентності дошкільника ми виокремлюємо такі складові: мотиваційний, ціннісний, когнітивний, емоційно-вольовий, поведінково-діяльнісний. Пропонуємо розглянути більш детально дані складові.(рис. 2.2)[36]

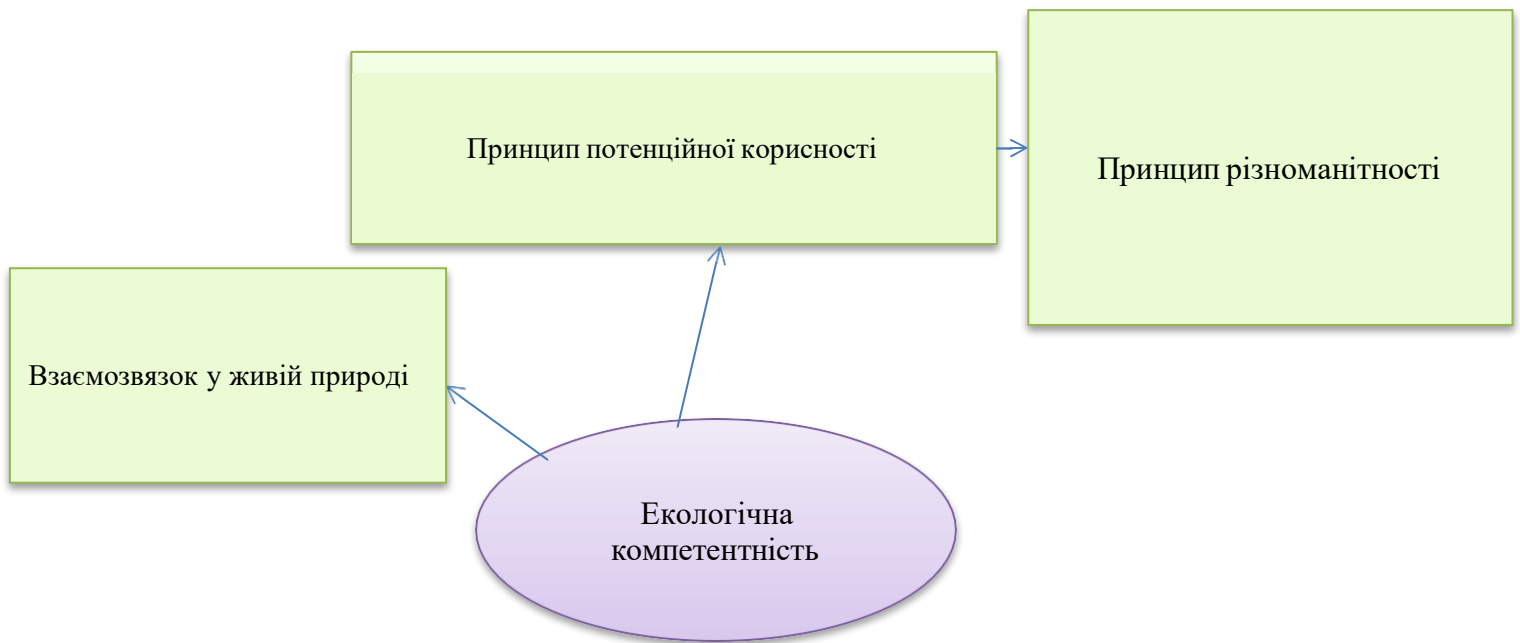

Рисунок 2.1 Структура екологічної компетентності

Якщо проаналізувати вимоги до результатів освітньої діяльності за напрямом «Дитина в природному довкіллі» згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти, то можна виокремити наступні показники, що ґрунтуються на природничо-екологічній компетентності та емоційно-ціннісному ставленні дитини до Світу природи.

Природничо-екологічна компетентність характеризується здатністю дитини доцільно поводитись в різних життєвих ситуаціях, котрі ґрунтуються на емоційно-ціннісному ставленні до природи в цілому, це знання її законів, дослідницьких, трудових та ігрових умінь.

Емоційно-ціннісне ставлення полягає у виявленні інтересу дітей до пізнання природи рідної місцевості, країни, об'єктів Землі та космосу. Дитина згідно освітнього напрямку має позитивно реагувати на взаємодії у природі.

Та виокремлюють знання, котрі дитина має здобути відповідно освітнього напрямку:

- мають уявлення щодо природи планети Земля, що Земля є частиною Всесвіту;
- володіють елементарними уявленнями стосовно досліджень Космосу людиною;
- знають, що на Землі існує жива та нежива природа;

- усвідомлюють зв'язки між тваринами та рослинами, їх функції у природі;
- встановлюють залежність об'єктів природи від екологічних факторів;
- розуміють особливості та умови розвитку рослин, тварин, виокремлюють групи рослин та тварин;
- усвідомлюють, що життя людини не можливе без існування рослинного світу та тваринного;
- обізнані з впливом котрий приносить людина у довкілля;
- свідомо використовують знання про природу у життєвих ситуаціях. [3]

Навички, що орієнтовані на сталий розвиток дітей виявляються у сформованості у дітей початкових уявлень щодо дій та поведінки, котрі усвідомленні важливості збереження ресурсів планети та особистісної причетності до даного процесу. Важливим є розвиток ефективних навичок економного споживання ресурсів, навичок соціальної поведінки, збереження природи.

Актуальність питання формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників сьогодні очевидна і не потребує додаткового обґрунтування. Знання, зокрема в галузі екологічного виховання, набуті в ранньому віці, мають особливий важливий вплив.

Формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку визнається однією з ключових цілей дитячої освіти. Низький рівень екологічної освіченості у дітей цього віку може впливати на екологічну ситуацію і сприяти екологічній кризі.

З цієї причини важливим вважається теоретичне обґрунтування практичних аспектів даного питання. В програмах виховання та розвитку для дітей дошкільного віку приділяється значна увага ознайомленню з природним оточенням. Вони визнають природне середовище як ключовий засіб формування гармонійно розвиненої особистості з екологічно доцільними знаннями та навичками

Ознайомленню дітей старшого дошкільного віку зі світом природи приділяється велика увага в різних програмах виховання й розвитку дітей дошкільного віку. У них природне довкілля вважається найважливішим засобом формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, що володіє знаннями й навичками екологічно доцільної поведінки в природі.

Серед таких програм варто виділити наступні:[36, 38, 39]

1. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», яка визначає завдання екологічного виховання.

Важливим у цій програмі є взаємодія з дорослим, усі навички які формуються у дитини відбуваються під час тісного контакту з дорослим.

З даною програмою дитини дошкільного віку будуть розвивати розуміння загальнолюдських цінностей у відносинах між людиною та природою, таких як краса, добро, здоров'я. Вони також опанують практичні вміння догляду за живими істотами, що сприятиме їх усвідомленню власної відповідальності та взаємозалежності як суб'єкта природного середовища та соціального оточення. Також, діти будуть розпізнавати самоцінність природи та інші важливі аспекти. Основними завданнями з теми нашого дослідження є:

- формування елементарних навичок бережливого ставлення до об'єктів природи;
- виховання прагнення допомогати дорослим щодо догляду за тваринами, рослинами, викликання на фоні цього почуття задоволення від власних природо доцільних дій.

2. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Українське дошкілля" націлена на розширення уявлень дітей про природний світ та формування екологічної культури на ранньому етапі життя.

3. Програма "Впевнений старт" для старших дошкільнят акцентує увагу на розвитку знань про природу рідного регіону. Автори вважають, що діти повинні оволодіти уявленнями про різноманітні об'єкти природи, включаючи рослини, тварин, птахів, безхребетних, земноводних та плазунів, а також отримати розуміння твердих тіл, повітря, води, а також електричних і

світлових явищ природи. Програма також визначає завдання з формування уявлень про сільськогосподарську працю та заохочення дітей до екологічно обгрунтованої поведінки.

4.Програма "Дитина в дошкільні роки" охоплює різні аспекти формування природничо-екологічної компетенції у дітей, зосереджуючись на узагальнених уявленнях про неживу природу та ознайомленні із рослинним і тваринним світом їхнього рідного регіону. Значну роль у цьому процесі відіграє природниче розвивальне середовище, яке навколо них оточує. Це середовище сприяє розвитку різних видів діяльності, таких як ігрова, практична, навчально-пізнавальна, мовленнєво-комунікативна та інші. Діти взаємодіють із природними об'єктами, спостерігають за ними, вивчають їхні потреби та умови для життєдіяльності, а також проводять прості досліди для отримання уявлень про явища та об'єкти природи свого регіону та розвитку відповідального ставлення до навколишнього середовища.[3]

Важливою складовою екологічної освіти є формування навичок ощадливого використання природних ресурсів та їх збереження.

Більшості сучасних людей притаманне споживацьке ставлення до природи. Ставлення дітей дошкільного віку до довкілля часто є подібним, хоча й не ґрунтується на екологічних уявленнях.

Утилітарне ставлення дошкільнят до природи певною мірою зумовлене особливістю дитячого мислення, яка називається штуцизмом. Штукалізм - це уявлення про те, що всі речі та явища в навколишньому світі створені людиною для власних цілей, і розглядає природні явища як результат свідомої людської діяльності. [21]

Водночас врахування схильності дітей до анімізму (одухотворення всього живого) в процесі безпосереднього контакту з природою є необхідним з точки зору екологічного виховання, оскільки пробуджує почуття симпатії, співчуття, співпереживання до живих істот, бажання допомагати і захищати маленьких і беззахисних істот. Пробудження емоцій.

Позитивні емоції та ціннісне ставлення характеризуються задоволенням від контакту з природою, емоційним усвідомленням

природних об'єктів і явищ, бажанням і потребою захищати природне середовище, визнанням цінності та самоцінності природи для життя людини. Ці ставлення формуються в контексті екологічних установок і мотивують дітей до екологічно доцільної поведінки в природі.

Економне використання є однією зі складових економічного виховання й відіграє важливу роль у становленні особистості.

Базовий компонент дошкільної освіти спрямовує діяльність педагогів на розвиток особистості дитини. [3]

Серед головних завдань, окреслених Державним стандартом дошкільної освіти України, є виховання бережливого ставлення до природи. Освітній напрям «Дитина у природному довкіллі» передбачає реалізацію завдань щодо заощадливого використання природних багатств, енергоресурсів та захисту природного довкілля. [3]

На формування економного використання природних ресурсів спрямовані чинні державні програмами навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, як-от «Я у світі», «Дитина», «Українське дошкілля», «Впевнений старт», «Соняшник», «Дитина в дошкільні роки» тощо.

2.2 Особливості партнерської взаємодії вихователів ЗДО з батьками щодо виховання навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження

Відповідно до Типового положення про дошкільний заклад та Закону України «Про освіту» важливим завданням, яке стоїть перед дитячим садом, являється процес взаємодії з родиною задля забезпечення повноцінного розвитку кожної дитини. [16]

Досить суттєвим є створення єдиного та гармонійного простору задля розвитку дитини, як у дошкільному навчальному закладі, так і у родині.

Педагог у дошкільному навчальному закладі має досить активно для того аби батьки могли:

- перебороти власний авторитаризм та побачити світ зі сторони дитини;
- зрозуміти те, що ні в якому разі не можна свою дитину порівнювати з іншими;
- знайти сильні та слабкі сторони розвитку своєї дитини та обов'язково їх врахувати;
- стати емоційною підтримкою для дитини.

Тисячолітня історія людства виявила два напрямки виховання підростаючих поколінь: сімейне виховання та суспільне виховання.

Довгий час точилися суперечки про те, що важливіше у формуванні особистості - родинне чи суспільне виховання. Одні педагоги наголошують на важливості сім'ї, інші віддають перевагу суспільним інституціям. Сучасна наука, з іншого боку, має безліч доказів того, що неможливо обійтися без сімейного виховання, не поставивши під загрозу розвиток особистості дитини.

Для того, щоб забезпечити сприятливі умови для життя і виховання дитини та закласти фундамент всебічно розвиненої і гармонійної особистості, необхідно зміцнювати і розвивати тісний зв'язок і взаємодію між дитячим садком і сім'єю.

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання знайшла своє відбиття в ряді нормативно-правових документів:[7]

1. «Концепція дошкільного виховання».
2. «Положення про дошкільний навчальний заклад».
3. Закон України «Про освіту».

Закон України «Про освіту» трактує, що батьки для своєї дитини являються першим педагогом, вони мають закласти основи морального, фізичного, інтелектуального розвитку дитини ще з раннього віку. Відповідно даного Закону відбувається зміна позиції дошкільного закладу під час роботи з родиною.

У кожному дошкільному навчальному закладі проводять консультації для батьків з питань виховання дітей, педагог не лише відповідає за виховання дітей, а й виступає справжнім партнером батьків.

Дитячі садки діють центрами організації і впливають на виховання в сім'ї, тому важливо організувати взаємодію між дитячими садками та сім'ями відповідно до виховання дитини.

Сучасна дошкільна освіта ґрунтується на засадах народної педагогіки та національної культури, екологічної освіти, досягненнях сучасної науки, світового педагогічного досвіду та родинного виховання.

Освітній процес у сучасних дошкільних навчальних закладах зазнає змін та набуває екологічної, художньо-творчої спрямованості, що орієнтована на особистість.

Для того, аби спрямувати освітній процес на індивідуальні особливості дитини, вато дотримуватися наступних педагогічних принципів: [4]

- гуманізації;
- співробітництва;
- розвиваючого характеру;
- диференціації навчального процесу;
- оптимізації навчально-виховного процесу;
- поєднання різних форм організації навчання.

Багато чинників впливають на виховання дитини, причому серед найсуттєвіших є вплив сім'ї та навчального закладу. Перші кроки в суспільство діти роблять у сім'ї, і з часом дитячі садки та школи відіграють все більш важливу роль у соціалізації дітей.

Безперечно, сім'я завжди залишатиметься джерелом життєвого досвіду, духовних сил, моральності та соціального оптимізму дитини. Водночас багато рис особистості формуються і розвиваються в дитячих садках і школах під впливом продуманого, цілеспрямованого і раціонально організованого виховного процесу.

На певних етапах розвитку дитини її навчання і виховання відбувається насамперед через взаємодію з педагогом. Завдання педагога - систематично,

цілеспрямовано, науково і раціонально сприяти психологічному, духовному, моральному і фізичному розвитку дитини. Ця багатогранна і всебічна взаємодія і є педагогічним процесом.

Основою взаємодії сучасного дошкільного закладу та сім'ї є співпраця. Професійні дошкільні педагоги усвідомлюють, що успіх дошкільної освіти залежить від послідовності та наступності. [4]

Педагоги усвідомлюють необхідність співпраці для блага дитини, і в цьому потрібно переконати батьків. Намагання взаємодіяти з сім'єю та кваліфіковане виконання своїх завдань визначатимуть провідну роль дошкільного закладу у домашній освіті. Успішна співпраця залежить від взаємного ставлення сім'ї та дошкільного закладу.

Співпраця стає оптимальною, коли обидві сторони визнають необхідність впливу на дітей і довіряють одна одній.

Важливо, щоб батьки вірили в доброзичливість і компетентність педагога по відношенню до своїх дітей і цінували його особистісні якості. Педагоги повинні завоювати довіру батьків, будучи чуйними, уважними, чесними і турботливими по відношенню до дітей. Комунікативні навички та ввічливість також дуже важливі.

Згідно зі світовою статистикою, сучасне сімейне виховання не є настільки ефективним і повноцінним, як мало б бути. Тому в багатьох країнах розроблені спеціальні програми, спрямовані на підвищення освітньої культури сім'ї та педагогічної освіти батьків. Психолого-педагогічна підготовка, спрямована на підвищення педагогічної культури батьків, є одним із напрямів співпраці дошкільного навчального закладу та сім'ї.

Створення освітнього середовища в педагогіці партнерства передбачає активну участь не лише вчителів, а й батьків, а також об'єктів соціально-педагогічного партнерства, наукових установ і вищих навчальних закладів.

Співпраця між батьками, дітьми і педагогами є необхідною для визначення індивідуальних освітніх шляхів та їх втілення в індивідуальних навчальних планах кожної дитини.

Сам процес співпраці може відбуватись у різних формах, а саме [4]:

- індивідуальна (вступне анкетування, візити батьків до дитячого садочка, консультації, співбесіди, телефонний зв'язок);
- письмові (тематичні стенди, батьківські куточки, дошка оголошень, анкетування, індивідуальні зошити, скринька пропозицій);
- групові (практикуми, консультації, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків);
- колективні (дні відкритих дверей, тематичні зустрічі, засідання батьківського комітету, спільні свята, спортивні змагання).

Отже, для розвитку партнерської взаємодії важливо спрямувати увагу на "контакт" між батьками та школою, батьками та дітьми, а також дітьми та вихователями. Кожен з цих аспектів вимагає індивідуального підходу, систематичної роботи та зусиль для досягнення цілісності системи.

Однією з ключових задач педагогів у процесі екологічного виховання є надання вихованцям уявлення про те, що всі організми потребують дбайливого ставлення, незалежно від їхньої корисності чи небезпеки для людини.

Згідно з поглядами Н. Рижової, важливо відмовитися від традиційних підходів до ознайомлення дітей з природою та надати перевагу екологічним підходам. Новий екологічний підхід полягає в тому, що при вирішенні проблем природа має пріоритет перед соціально-економічними аспектами.

Отже, завдання педагога полягає в тому, щоб сформулювати у дошкільників уявлення про природу як про дім для всіх живих істот, де є все необхідне для їхнього існування. Цей дім пов'язаний взаємодією всіх його мешканців, його не можна руйнувати, і для нього необхідно дбати. [6]

Діти пізнають природу, коли набувають навичок догляду та захисту її об'єктів, створюють умови для нормального співіснування в контексті позитивної діяльності.

Тому з дошкільного віку дітей можна і потрібно вчити любити довкілля, захищати своїх «зелених друзів» і примножувати їхню родючість. Саме тому педагогічна галузь екологічної освіти загалом та екологічної освіти дітей дошкільного віку зокрема викликає такий великий інтерес.

Екологічна освіта - це розвиток екологічного мислення, екологічних, моральних і правових поглядів на природу і місце людини в ній у людей різного віку. Її метою є розвиток особистості, здатної вільно маніпулювати екологічними ситуаціями. [16]

Перед педагогами стоїть завдання виховання у підростаючого покоління традиційних способів гармонійного співіснування з природою, раціонального використання та відтворення природних багатств, психологічної готовності до захисту природних цінностей.

Екологічне виховання дітей дошкільного віку ґрунтується на засвоєнні ними знань про природу, свій зв'язок і залежність від неї, а також на усвідомленні ними впливу людської діяльності на природу. Однак для формування у дітей гуманного ставлення до природи важливо розвивати не лише знання, а й людські почуття та позитивний досвід спілкування з природою.

В. Сухомлинський наголошував, що дітей потрібно знайомити зі світом природи. Тоді дитина щодня робитиме нові відкриття у світі природи, зростатиме як дослідник, і кожен її крок буде мандрівкою в живі багатства природи, збагачуючи розум і пом'якшуючи волю. [5]

Саме на цьому повинні зосередитися батьки та вихователі. Під керівництвом батьків і педагогів у дітей виховується любов до природи, інтерес до неї, розвиваються почуття емпатії, що є необхідною основою для формування характеру.

Провідну роль у процесі формування у дітей свідомого і реалістичного розуміння природи відіграють дорослі - батьки і педагоги, які виступають не тільки як передавачі знань, а й як зразки для наслідування методів, поведінки, навичок і функцій.

Тому першочергове завдання дорослих - організувати діяльність дітей таким чином, щоб через самостійне дослідження та розв'язання проблем вони здобували не лише нові знання, а й навички та вміння їх застосовувати.

Види дитячої діяльності, що забезпечують повноцінне засвоєння і застосування екологічних знань, дуже різноманітні і включають в себе гру,

працю, пізнавальну і творчу діяльність. Саме ці блоки дають можливість дорослим застосовувати на практиці набуті дітьми знання:[4]

- вирощування рослин та догляд за тваринами;
- створення умов для життєдіяльності живої істоти;
- надання допомоги живій істоті;
- збереження при взаємодії з природою цілісності живого організму, середовища;
- виправлення наслідків негативних впливів на живий об'єкт, середовище;
- шанобливе ставлення до природи, екологічно грамотне вирішення проблемних ситуацій, які виникають.

Важливо, щоб діти усвідомили, що природа і людина взаємопов'язані, що турбота про природу - це турбота про людину та її майбутнє, що шкода природі - це шкода людині.

Саме тому екологія та валеологія сьогодні нероздільні. Природне благополуччя є невід'ємною частиною або однією з наскрізних ліній валеологічної освіти в дошкільних навчальних закладах. Вона охоплює весь період раннього та дошкільного дитинства.

2.3 Практичні рекомендації вихователям та батькам з формування навичок економного використання природних ресурсів і їх збереження

Такі вчені як: С. Васильєва, А. Пасічник, О. Проскура визначають, що для формування екологічного світогляду у дітей старшого дошкільного віку важливого значення потрібно надавати осередкам природничого змісту, це в свою чергу дозволяє:[21]

- формувати та підтримувати інтерес дітей до об'єктів та явищ природи;

- спонукати до спостережень у змінах природи, поведінці тварин та розвиткові рослинного світу;
- формувати зв'язки між явищами живої та неживої природи;
- надавати уявлення стосовно впливу людини на природу;
- виховувати бережливе ставлення до природи.

Отже, екологічне та розвивальне середовище в широкому сенсі цього являється розумінням єдності предметного, природного, соціального середовища внутрішнього «Я». Воно забезпечує набуття дитиною досвіду контакту з природним оточенням та спілкуванням з дорослими. [4]

Дослідження А. Богуш та Н. Гавриш опидаються на те, що у закладах дошкільної освіти повинен створюватись розвивальний простір, котрий сприяє розгортанню активного існування дитини у природному середовищі. З допомогою даного простору цілком реально організувати різноманітні види діяльності: ігрову, навчально-пізнавальну, продуктивну, мовленнєвокомунікативну. [4]

Основними компонентами еколого-розвивального середовища є:

- куточок природи;
- лабораторія;
- екологічна стежка;
- бібліотека;
- музей, який містить колекції природних матеріалів;
- територія дошкільного закладу.

Всі перераховані компоненти якісно впливають на формування екологічної компетентності дітей дошкільного віку, тому що передбачає створення комплексних умов, що необхідні дитині для набуття екологічних знань.

Під час виховання дітей їх батьки мають кожного дня відкривати таємниці природи, для того аби змалечку у дітей розвивалось почуття єднання з природою.

Формування уміння спостерігати, розпізнавати рослини, оцінювати їх неповторність і красу, відстежувати різні ознаки і стани сприятимуть пізнанню навколишнього світу у практичний спосіб.

Праця в дошкільному віці - це насамперед засіб розвитку таких важливих якостей, як відповідальність, обов'язок і цілеспрямованість у виконанні поставлених завдань і досягнутих результатів. Діти працюють разом з дорослими. При цьому дорослий виконує основну роботу, а дитина лише виконує прості дії, такі як тримання і перенесення лійки або ганчірки, наповнення маленької лійки і самостійний полив деяких рослин. Для дитини така довіра є нагородою.[4]

Основою екологічної компетентності є вміння відчувати природу, тому варто не лише навчати, але й вчити, як саме потрібно поводитись у природі.

З раннього дитинства необхідністю є розвиток у дітей почуття негативної реакції на безвідповідальну поведінку у природі, і вчити реагувати на такі дії вірно.

Підсумовуючи, необхідно відстежити що тільки за умови спільної діяльності батьків та закладу дошкільної освіти досягти ефективної екологічної освіти.

Роль дорослих у цьому питанні є надзвичайно важливою, оскільки їхнє ставлення та поведінка щодо природи мають сильний вплив на формування особистості дитини.

На нашу думку, формуванню природодоцільної поведінки в дітей сприяють певні педагогічні умови, серед яких можна виділити:

- 1) формування системних знань про природні об'єкти і явища та виховання емоційно-ціннісного ставлення до них;
- 2) систематичне використання наявного в закладі дошкільної освіти екологічно розвивального предметно-просторового середовища;
- 3) залучення дошкільників до посиленої природоохоронної діяльності;

4) організація екологічно спрямованої співпраці вихователів із сім'ями вихованців.

Основні методи формування природодоцільної поведінки в дітей включають спостереження за рослинами і тваринами на території дошкільного закладу та в природі, моделювання способів пристосування живих об'єктів до умов навколишнього середовища, вивчення впливу діяльності людини на природу, пошуково-експериментальна діяльність. [4]

Наводимо практичні рекомендації вихователям щодо формування природодоцільної поведінки в дітей дошкільного віку.

До основних принципів роботи з формування природодоцільної поведінки відносять:[4]

- системність;
- доступність;
- свідомість;
- послідовність;
- науковість;
- комплексність;
- зв'язок із життям;
- природовідповідність;
- наочність;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей.

На їх основі доцільно будувати різні типи занять, ігор, спостережень, практичної діяльності дітей у природному докільлі.

Зміст роботи з формування екологічно доцільної поведінки ґрунтується на наявних у дитини знаннях про природне докільля та активному ознайомленні дитини з новими знаннями про природу, її об'єкти та явища і перетворенні їх у практичні вміння і навички природокористування та природоохоронної діяльності.

В результаті набуті знання та обізнаність дошкільнят стають основою для формування та розвитку емоційно-ціннісного та відповідального

ставлення до природи. Це проявляється у їхній екологічно доцільній поведінці, бажанні та вмінні займатися практичною діяльністю в природі, дотриманні правил природокористування та збалансованому ставленні до рослин і тварин.

Створюючи еколого-розвивальне середовище в ДНЗ, важливо не забувати про облаштування куточків природи, квітників, дитячих городів, природних екологічних мікросередовищ та екологічних стежок таким чином, щоб діти мали можливість і необхідні умови для безпосереднього контакту з природними об'єктами.[22]

Заохочуючи дітей до екологічно доцільної поведінки, пам'ятайте, що діти дошкільного віку схильні до анімізму (одухотворення всього живого). Це включає в себе емпатію, співчуття, співпереживання і бажання допомогти і захистити маленьких і безпорадних.

Пам'ятайте, що емоційно-ціннісне ставлення дітей до природи, сформоване на основі екологічних знань, мотивує діяльність, яка забезпечує існування людини і природи як рівноправних цінностей.

У процесі формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку не слід забувати про співпрацю з батьками дитини. Адже саме батьки є найкращим прикладом поведінки в природі для своїх дітей.

Висновок до розділу 2

Розвиток суспільства та вплив соціально-політичних чинників призвели до встановлення законів природокористування. Надовго часу охорону природи асоціювали лише із розширенням природничих знань. Але зараз основним завданням є створення не лише екологічних знань і переконань, а й практичних навичок з охорони природи, що базуються на конкретних знаннях про біосферу. Це призвело до зростання уваги громадськості до проблем екологічного виховання та освіти населення.

У зв'язку з сучасним станом навколишнього середовища, вчені та практики наголошують на необхідності та доцільності екологічного виховання дітей ще з раннього та дошкільного віку.

Набуті в дитинстві навички сприяють глибокому інтересу дітей до природи, розширенню їхніх знань та формуванню поваги до природи, а також бажанню брати участь у її охороні.

У дошкільників можуть та повинні бути сформовані ціннісні основи ставлення до дійсності, включаючи відповідне відношення до природи. Діти отримують початковий досвід усвідомлення широкого спектру цінностей, включаючи загальнолюдські. Пізнавальні цінності є однією з них.

Основними етапами формування екологічної культури дітей є період в дошкільному закладі освіти. З цього можна зробити висновок, що головною метою екологічного виховання є вчити дітей самостійно виявляти та усвідомлювати знання про закони природи, розуміти сутність взаємин живої природи з навколишнім середовищем та формувати навички управління власним психоемоційним станом.

До складових еколого-природничої компетентності дітей відносять:

- знання та уявлення про природу;
- позитивне емоційне та ціннісне ставлення до її компонентів;
- обізнаність з правилами природокористування та їх дотримання.

Важливу складову серед екологічного виховання відіграє формування навички економного використання природних ресурсів та їх збереження.

Більшість сучасних людей мають споживацьке ставлення до природи, розглядаючи природні об'єкти як засоби задоволення своїх особистісних потреб. Такий підхід часто є характерним і для дошкільнят, якщо вони не мають екологічних уявлень.

Серед основних завдань, визначених у Державному стандарті дошкільньої освіти України, ключовим є формування у дітей бережливого ставлення до природи. Орієнтація на "Дитина у природному довкіллі" передбачає реалізацію заходів, спрямованих на ефективне використання природних ресурсів, раціональне використання енергії та збереження природного середовища.

На формування економного використання природних ресурсів спрямовані чинні державні програмами навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку, як-от «Я у світі», «Дитина», «Українське дошкілля», «Впевнений старт».

Згідно із Законом «Про освіту» та Типовим положенням про дошкільній навчальний заклад, одним із ключових завдань, що постає перед дитячим садом, є «співпраця з родиною для забезпечення повноцінного розвитку дитини».

Таким чином, слід працювати на створення єдиного простору для розвитку дитини як у дошкільньому закладі, так і в родині.

ВИСНОВОК

Проблематики екологічної компетентності займались вчені, а саме: В. Гузь, О. Максимова, З. Плохій, Н. Пустовіт, Л. Титаренко, що визначають вказану компетентність як інтегрований результат виховної діяльності, пов'язаний з отриманням дитиною комплексу знань про живу та неживу природу, формуванням ціннісних орієнтацій у сфері екологічної діяльності, усвідомленням своєї ролі як частини природи та володінням ефективними навичками з її збереження.

Теоретичні та методологічні основи вивчення проблеми формування у дошкільників знань про об'єкти природи були розроблені вченими, такими як Н. Лисенко та Т. Науменко. Ці дослідники розглядали необхідність впровадження екологічних аспектів у процес ознайомлення дошкільнят із природою, а також формування у них ціннісного ставлення до природних об'єктів та природодоцільної поведінки.

Взаємодія між педагогами та сім'ями дітей є однією з найважливіших умов розвитку особистості дітей та позитивних результатів у навчально-виховному процесі. Це забезпечується послідовними діями педагогічного колективу та підвищенням зацікавленості батьків у вихованні та навчанні.

Основними рушійними силами розвитку дітей дошкільного віку є насамперед батьки та навчальні заклади. Спрямування дошкільної освіти якраз і є взаємозв'язком між цими двома соціальними інститутами.

Функції сім'ї та дошкільного закладу переплітаються на різних рівнях, і вони повинні об'єднувати зусилля та працювати разом, щоб забезпечити успішний розвиток дитини шляхом взаємної співпраці.

Співпраця між батьками та педагогами привертає все більше уваги громадськості і про неї все частіше говорять. Все більше батьків хочуть бути частиною життя, допомагати і координувати роботу освітніх установ.

Питання співпраці між батьками та освітянами є дуже складним через різноманітність батьківської спільноти, цінності, погляди та вимоги якої значно відрізняються. Це питання стосується як широкої громадськості, так і педагогів.

Важливе місце під час формування особистості дитини належить сім'ї, про це йдеться в переліку нормативних документів:

1. Конституції України.
2. Законах України: «Про освіту», «Про охорону дитинства»;
3. Концепція сімейного виховання в системі освіти «Щаслива родина»;
4. Національна програма «Діти України»;
5. Базовий компонент дошкільної освіти.

Робота з сім'єю враховує сучасні тенденції розвитку батьківсько-дитячих стосунків, їх технології, ціннісні орієнтації, особистісні якості батьків і дітей, особливості впливу сім'ї на розвиток особистості дитини.

Її зміст забезпечується вивченням сімейних традицій, акцентуванням уваги на особистісних та міжособистісних змінах, розвитком виховної та первинної соціалізаційної функцій сім'ї та дитини, залученням сім'ї до активного суспільного життя.

Як будь-яка система, взаємодія між навчальним закладом і сім'єю виконує свої функції.

Дослідження вітчизняної вченої Т. Кравченко розкриває, що до цих функцій відносяться: прогностична, комунікативна, організаційна, контрольна, корекційна, інформативна, виховна, контролююча, а також ознайомлення батьків із змістом та методикою навчально-виховного процесу, забезпечення психолого-педагогічної просвіти батьків, залучення їх до спільної діяльності з дітьми з метою розширення виховного середовища, а також коригувальна і контролююча.

До основних принципів партнерської взаємодії відносять:

- добровільність;
- довготривалість;
- взаємну відповідальність.

Впровадження ефективних методів та форм партнерської взаємодії з батьками є важливим аспектом Базового компонента дошкільної освіти. Оскільки партнерська взаємодія з сім'єю спрямована на спільне створення

позитивного емоційного середовища для дитини, це сприяє стабілізації сімейних відносин на користь дітей.

Метою дошкільних закладів на сучасному етапі є впровадження практик партнерської взаємодії між вихователями і батьками, спрямованих на гармонійний розвиток дитини, включаючи її інтелектуальні, фізичні та творчі здібності під час виховання, навчання та соціалізації.

Актуальність формування природничо-екологічної компетентності у дітей дошкільного віку очевидна, оскільки ці знання, зокрема в галузі екологічного виховання, є важливими вже на ранній стадії життя. Формування такої компетентності входить до числа ключових завдань дошкільної освіти. Враховуючи низький рівень екологічної освіченості дошкільників, важливо вдосконалювати підходи та методи екологічного виховання, оскільки це є запорукою уникнення екологічних криз.

Програми виховання та розвитку дітей дошкільного віку акцентують увагу на ознайомленні їх із природним середовищем. У цих програмах природа розглядається як найважливіший засіб формування гармонійної та комплексно розвиненої особистості з необхідними знаннями та навичками для екологічно вихованої поведінки в природі.

Серед таких програм варто виділити наступні:

1. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
2. Освітня програма для дітей від двох до семи років «Дитина».
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля».

До складових еколого-природничої компетентності дітей відносять:

- знання та уявлення про природу;
- позитивне емоційне та ціннісне ставлення до її компонентів;
- обізнаність з правилами природокористування та їх дотримання.

Для того, щоб забезпечити сприятливі умови для життя і виховання дітей та закласти фундамент всебічно розвиненої і гармонійної особистості, необхідно зміцнювати і розвивати тісний зв'язок і взаємодію між дитячим садком і сім'єю.

На виховання дитини впливає багато факторів, найважливішими з яких є сім'я та навчальний заклад. Перші кроки в соціум діти роблять у сім'ї, і з часом дитячі садки та школи відіграють все більш важливу роль у соціалізації дітей.

Безперечно, сім'я завжди залишатиметься джерелом життєвого досвіду, духовних сил, моральності та соціального оптимізму дитини. Водночас багато рис особистості формуються і розвиваються під впливом продуманого, цілеспрямованого і раціонально організованого навчально-виховного процесу в дитячих садках і школах.

Основою взаємодії сучасних дошкільних навчальних закладів і сім'ї є співпраця. Педагоги дошкільних навчальних закладів професійно підготовлені і знають, що їхній успіх залежить від послідовності та наступності у вихованні дитини.

Діти пізнають природу, коли набувають навичок догляду та захисту її об'єктів, створюють умови для нормального співіснування в контексті позитивної діяльності.

Тому з дошкільного віку дітей можна і потрібно вчити любити довкілля, захищати своїх «зелених друзів» і примножувати їхню родючість. Саме тому педагогічна галузь екологічної освіти загалом та екологічної освіти дітей дошкільного віку зокрема викликає такий великий інтерес.

Формування правильного уявлення про природу та навичок дбайливого ставлення до живих істот є важливим аспектом розвитку дітей дошкільного віку. Екологічне виховання має здійснюватися систематично як у дошкільному закладі, так і вдома. Для формування екологічної культури необхідно давати дітям базові наукові знання про природу, заохочувати їхній інтерес до пізнання довкілля, вчити бачити прекрасне і незвичайне у звичайному, пробуджувати естетичні переживання та співпереживання до живих істот.

Коротше кажучи, нам потрібно прищепити дітям відчуття того, що світ навколо них - це їхній дім. Тому ми можемо запропонувати батькам провести ряд спостережень у природі.

Нам усім слід частіше виходити на вулицю, спілкуватися з рослинами і тваринами, милуватися красивими пейзажами, слухати шелест лісу і насолоджуватися тишею.

Батьки, під час виховання дітей повинні щодня відкривати їм таємниці краси природи, щоб у кожного з них змалечку розвивалося почуття єднання з природою.

Якщо дорослі члени сім'ї поступово привчатимуть їх до спостережень за таємничим світом кімнатних рослин, зелений світ кімнатних рослин зацікавить і дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова, О. П., Аніщук, А. М., Артемова, Л. В.. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 Ч. П. Від трьох до шести (семи) років. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна». 2014
2. Андрієтті, О. О., Голубович, О. П., Долинна, О. П. та ін.. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт». (2013)
3. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С. Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О. - 2021. Режим доступу:
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.
4. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. – 408 с.
5. Басюк Н. А. Партнерська взаємодія вчителя Нової української школи з батьками молодших школярів. Актуальні проблеми та перспективи дошкільної освіти в сучасному освітньому просторі: збірник науково-методичних праць. Житомир: ФОП Левковець, 2019. С. 7-10.
6. Веретеннікова С. О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Київ: Рад. школа, 1968. 285 с.
7. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових класів. Рівне, 2001. 212 с.
8. Грицюк Л., Каратаєва М. До екологічного світорозуміння через усвідомлення себе. Формування екологічної культури дітей. Палітра педагога. 2005. №2. С. 11-14.

9. Дацюк Н., Слива Л. Екскурсія в країну «Екологізнай». Дошкільне виховання. 2014. № 5. С. 30-32.
10. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко (та ін.); наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
11. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма / наук. кер. К. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2016. 160 с.
12. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. В. Огнев'юк. Київ, 2016. 304 с.
13. Долинна О., Низковська О. Екологічні виклики сьогодення: збережемо субкультуру дитинства. Дошкільне виховання. 2014. № 5. С. 5-8.
14. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г. В. Беленька, Т. С. Науменко, О. А. Половіна. 2-ге вид. Київ: Генеза, 2014. – 112 с.
15. Закон України «Про охорону дитинства» [Текст]. – «Про дитяче харчування»/ Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське видавництво, 2008. – 32 с. – (Серія «Закони України»)
16. Закон України «Про дошкільну освіту» : за станом на 25 листопада 2017 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське видавництво, 2017. – 31 с.
17. Іонеску М., Негреану Е. Сімейне виховання. Орієнтири та практика. Бухарест: Видавництво Cartea Universitară, 2006.
18. Кот Н. М. Спільна робота дошкільного закладу і сім'ї з екологічного виховання дошкільників. Додаток до газети «Дитячий садок». 2001. № 45 (14).
19. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі. Харків : Точка, 2007. 200 с.

20. Крюкова О. В. Формування екологічно доцільної поведінки молодших школярів: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.07; Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2005. 20 с.
21. Лисенко Н. В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.
22. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку: Навчальний посібник. Львів: Світ, 1994. 144 с.
23. Лисенко Н. В. Практична екологія для дітей; Навч.-метод. посібник для батьків, вихователів, учителів. Івано-Франківськ: Фірма «Сіверсія» ЛТД, 1999. 156 с.
24. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог дошкільник. – К.: Слово, 2009. – 400 с.
25. Маршицька В. В. Виховання емоційно-ціннісного ставлення до природи у дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08; Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2003. 20 с. 33
26. Науменко Т. С. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08; Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 19 с.
27. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. Освіта. 2002. 24 квіт. (№ 14). С. 2–4.
28. Ніколаєва С. М. Любов до природи виховуємо з дитинства. Рекомендації педагогам, батькам і гувернерам. Харків: Видавництво «Ранок», 2007. 96 с.
29. Носачова Т. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2011. № 6. С. 12–24.
30. Оржеховська В. М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології і моделі. Х. : Видавництво «Точка», 2007. 192 с.
31. Плохій З. Вітальна цінність природи: складові екологічної культури дошкільнят. Дошкільне виховання. 2000. №11. С. 6-7.
32. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: Метод. посіб. Київ: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.

33. Плохій З. П. Формування у дітей дошкільного віку екологічної культури (теоретичні та методичні аспекти): монографія; Ін-т пробл. виховання НАПН України. Київ: Персонал, 2010. 319 с.
34. Плохій З. Природа як пізнавальна цінність. Дошкільне виховання. 2001. №6. С. 7-9.
35. Плохій З. Формування екологічно мотивованої діяльності дошкільнят. Дошкільне виховання. 2005. №7. С. 19-21.
36. Плохій З. Формуємо екологічну компетентність молодшого дошкільника : навч.-мет. посіб. до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : Світич, 2010. 144 с.
37. Половіна О. А. Формування естетичного ставлення до природи засобами образотворчого мистецтва у старших дошкільників (на матеріалі ознайомлення з пейзажним живописом): дис... канд. пед. наук: 13.00.08; Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2007. 254 с.
- 38.** Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. Білан. Тернопіль : Мандрівець, 2022. 257 с.
39. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., Аніщук А.М., Артемова Л. В. (та ін.); наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. Ч. II: Від трьох до шести (семи) років. 490 с.
40. Присяжнюк Л. Екологічна казка у роботі зі старшими дошкільнятами. Дошкільне виховання. 2014. № 9. С. 20-22.
41. Пустовіт Н. А., Колонькова О. О., Пруцакова О. Л. Формування екологічно доцільної поведінки школярів: наук.-метод. посібник. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 140 с.
42. Роганова М. В. Формування у дітей старшого дошкільного віку ціннісного ставлення до природи засобами мистецтв: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08; НПУ ім. М.П.Драгоманова. Київ, 2001. 22 с.
43. Семенова Н., Гречук Л., Ясінська Н. Основні засади використання педагогічної технології взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї у формування здорової особистості дитини. Науковий вісник

Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Педагогічні науки. Луцьк, 2017. № 1 (350) : Серія : Педагогічні науки. С. 34-41. URL: [https://evnuir.vnu.edu.ua/browse?type=subject&value= %D0%B2%D0%B7%D0](https://evnuir.vnu.edu.ua/browse?type=subject&value=%D0%B2%D0%B7%D0)

44. Сухар В. Л. Ознайомлення з природним довкіллям. Старший дошкільний вік. Харків: Видавництво «Ранок», 2017. 208 с.

45. Трембак К. С., Шевцова О. А. Екологічне виховання в ДНЗ. Харків: Вид. група «Основа», 2016. 223 с.

46. Ткачов А. С. Дослідження проблеми академічно здібних учнів основної школи з позиції системно-стратегічного підходу. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. URL : http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/2015/44/44_2015.pdf

47. Формування первинних екологічних уявлень у дошкільників: Методичний збірник перспективного педагогічного досвіду з проблеми екологічної освіти дітей дошкільного віку / За ред. Р.О. Романчук. – Запоріжжя 2008. – 192 с.